

Výzva na podporu otvoreného prístupu (open access)

Agentúra na podporu výskumu a vývoja – ako jediná grantová agentúra financujúca všetky sektory výskumu a vývoja na Slovensku a zakladajúci člen Science Europe, s cieľom zlepšiť tvorivé prostredie, ktoré je súčasťou spoločného európskeho výskumného priestoru, vyzýva na širokú podporu otvoreného prístupu k publikovaným vedeckým výsledkom.

Hlavný výstup svetového výskumu a vývoja je vo forme recenzovaných publikácií v počte okolo 3 miliónov článkov a monografií ročne, ktoré sú publikované v desaťtisícoch vedeckých časopisov. Okrem toho vedci produkujú množstvo údajov, ktoré sú základom publikovaných vedeckých článkov a monografií. Nakoľko finančné prostriedky na výskum a vývoj sú poskytované zo štátneho rozpočtu, do ktorého prispievajú všetci daňovníci, vyzývame na realizáciu politiky, ktorá umožní otvorený prístup k recenzovaným vedeckým článkom a údajom. Možné sú dve cesty na naplnenie tohto cieľa: vybudovanie repozitára, v ktorom budú uložené a sprístupnené autorské rukopisy článkov alebo otvorený prístup k článkom zabezpečia samotní vydavatelia časopisov. Sú to dve základné formy otvoreného prístupu – zelený (green open access, hneď po recenzii schválený rukopis na publikovanie v časopise umiestnený v repozitári) a zlatý (gold open access, sprístupnenie recenzovaného článku vydavateľom v čase publikovania). Otvorený prístup (OA) znamená voľné rozširovanie vedeckých poznatkov na webe hocikomu. Náklady tohto procesu sú kryté poplatkami, ktoré platí autor publikácie – zvyčajne je to univerzita alebo vedecká inštitúcia, kde je autor zamestnaný alebo grantová agentúra.

APVV považuje náklady na publikovanie v OA časopisoch za oprávnené náklady projektu a povzbudzuje riešiteľov projektov, aby prednostne publikovali výsledky z riešenia projektov APVV za rozumnú a odôvodnenú cenu v OA časopisoch.

APVV pripraví pre vládu SR návrh programu, ktorý by mal podporiť publikovanie výsledkov aj po ukončení riešenia APVV projektu v OA časopisoch.

APVV vyzýva na zriadenie národného repozitára, ktoré umožní bezplatný prístup k uloženým vedeckým publikáciám bez rozdielu, či sú výsledkom riešenia projektov financovaných z verejných, štátnych alebo súkromných zdrojov. Vyzývame tvorcov politik, aby vyžadovali povinnosť vkladať vedecké články do repozitárov a novelizovali príslušné zákonné normy v duchu otvoreného prístupu k vedeckým publikáciám.

Každá univerzita a každá vedecká organizácia by mala mať politiku, ktorá zabezpečí uloženie recenzovaných verzií všetkých budúcich článkov svojich zamestnancov vo vhodnom repozitári, ktoré k nim umožní voľný prístup hneď ako je to uskutočniteľné.

Otvorený prístup je užitočný pre financovanie výskumu a vývoja z verejných zdrojov a zvyšuje návratnosť investícií do výskumu. Otvorený prístup posilňuje spoločenskú hodnotu výskumu a politika otvoreného prístupu zvyšuje spoločenskú hodnotu grantových agentúr a výskumných inštitúcií, väčšie využitie dnešných technológií na podporu rýchlejšieho vedeckého pokroku, viac inovácií a vyšší hospodársky rast.

Bratislava, 17. 9. 2012

Predsedníctvo APVV